

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Az átdolgozási jog megsértése könyvterv esetén

Ügyszám: SZJSZT 19/2006

A bíróság által feltett kérdések:

1. A periratok között megküldött ... című kiadvány 5. és 8. kiadásának összehasonlítása alapján megállapítható-e az, hogy a 8. kiadás az 5. kiadás átdolgozásaként jött létre, vagy sem.
2. Amennyiben az átdolgozás ténye megállapítható, kérjük részletezni azt, hogy az mely körülményekből következethető.
3. Állapítsa meg a Szakértői Testület, hogy az 5. kiadás alapján /amely még a felperes tudta és hozzájárulásával készült, és a felperes szerint az eredeti grafikai elemeket tartalmazza/, megállapítható-e az, hogy a keretgrafika úgy a borítón, mint az egyes oldalakon egyéni, eredeti jellegű grafikai alkotás volt-e a felperes részéről, illetőleg ugyanez a címsorok esetében is megállapítható-e, vagy sem.

Az eljáró tanács szakértői véleménye:

A C. Kiadó (jelen ügy alperese) 1983-ban a ... c. kiadványhoz könyvtervet készíttetett K. L. grafikussal. Egyértelműen megállapítható, hogy **az elkészült terv a szerzői jogi törvény védelme alatt áll**, mert az egyéni-eredeti jellegű művészeti alkotás. [1999. évi LXXVI. törvény, a továbbiakban: Szjt. 1. § (1) és (3)] Felperes a színösszeállítás, a vonalak és formák csoportosítása, a feliratok és egyéb tartalmak kompozíciója során olyan egyéni, eredeti megoldásokat választott, amelyek megalapozzák a szerzői jogi védelmet.

Korábban a Szerzői Jogi Szakértő Testület az **SzJSzT-46/00.** sz. szakvéleményében már megerősítette, hogy egy könyv vagy könyvsorozat *„grafikai formatervezése (ún. koncepciója) (figyelembe véve a megadott könyv méretét, formátumát) magában foglalja annak kötéstervét, színösszeállítását, grafikai díszítését, a belső illusztrációk grafikai megjelenítésének, felfogásának és mindezek egyéni, eredeti struktúrájának a kialakítását. Tehát a „koncepció” a külső és belső grafikai tervezés egységét jelenti, amely egyfajta egységes esztétikai megjelenés érdekében egységes könyvművészeti alkotás. Az ilyen formatervezés („koncepció”) önmagában is művészeti alkotás, amely szerzői jogi védelmet élvez.”*

Az elkészült könyvterv, grafikai formatervezés ilyen önálló alkotásnak minősül.

A C. Kiadó – a felperessel kötött szerződésének lejártá után – ugyanezen kiadvány későbbi kiadásaihoz új grafikus(oka)t bízott meg a könyvterv elkészültével. Az elkészült új kiadvány a „T” elnevezés alatt készült.

Ad 1-2.

Az új, T-féle könyvterv az eredeti alkotásnak **nem szolgai másolása**. Az a felperes könyvtervéhez képest több új, egyéni-eredeti jellegű megoldást is tartalmaz, így például:

- a keret grafikája,
- belső borítók grafikai megoldása,
- díszítések.

A felmerülő kérdés az, hogy egy jogi értelemben független, új alkotásról beszélünk, vagy pedig az eredeti alkotás kifejezőmódjára is építő átdolgozásról beszélünk-e.

A fent említett különbözőségek ellenére a két könyvterv összehasonlása szinte teljesen egyező; az új könyvet korábbi vásárlói azonnal felismerhetik a külseje alapján. Számos grafikai elem módosult, modernizálódott, ezzel a régi piacot sem veszti el, s egyúttal újat nyit meg. A két könyvterv között a következő **hasonlóságok és egyezések** találhatók meg:

- mindkettő meleg színeket használ,
- a grafikai elemek és a könyv lapjain használt papír- és betűszín is szinte teljesen azonos;
- mindkettő hasonló, szecesszióra emlékeztető stíluselemeket használ,
- azonos elrendezést (pl. szerző, műcím, fotó) használnak, azonos súlypontokat és hangsúlyokat,
- a keretet mindkettő azonosan: hasonló helyeken, hasonló funkcióval használja, mindkét keret hasonló stílusú és stilizált növénymintás,
- a két könyv mérete teljesen azonos,
- a könyvek oldalfeliratán a keretgrafikából kiemelt ornamentikus elem választja el a szerző nevét és a címet.

Ahhoz, hogy megválaszoljuk: a fenti azonosságok elegendőek-e az átdolgozás tényének megállapításához, azt a kérdést kell először megválaszolnunk, hogy **pontosan mit véd a szerzői jog**.

A szerzői jog egyik alapja az „**ötlet-kifejezés dichotómia**” néven ismert tétel. Eszerint a szerzői jog soha nem egy mű alapját képező ötleteket („idea”), nem a mű tartalmát védi, hanem a tartalom egyéni-eredeti kifejezését („expression”). [Ld. pl. SzJSzT-38/03. szakvélemény]

Ugyanakkor – és ez az alapelv már kevésbé ismert – a „kifejezés”, „kifejtés” védelme nem szorítkozik kizárólag a „forma” védelmére. (Ld. pl. A szerzői jogi törvény magyarázata, szerk: Gyertyánfy Péter, KJK-Kerszöv Budapest, 2000, 26. o.) Téves lenne azt feltételezni, hogy „a szerzői jog nem a tartalmat, hanem a formát védi.”

A szerzői jogi védelem a tartalom kifejezése során használt egyéni-eredeti gondolatszövedéket illeti meg. A forma átvétele esetén nyilvánvaló a jogsértés (ahogyan egy irodalmi mű esetén a szó szerinti átvétel nem is kíván további vizsgáldást); de a „kifejtés” nemcsak a betűk egymásutánisága által vagy a vonalak kirajzolódása által megjelenített forma, hanem ennél valamivel tágabb fogalom. Beleértjük a tartalmi elemek kiválasztását, a szerkezeti egységek egymáshoz való viszonyát, a stílárius jelleget, a súlypontokat, stb.

Egész egyszerűen szólva: ha egy meglévő mű alapján egy másik ember ugyanazt és ugyanúgy mondja el, ugyanúgy rajzolja le (stb.), és ehhez nem kér engedélyt, szerzői jogsértésről beszélünk. Az SzJSzT több ügyben is foglalkozott hasonló kérdéssel:

- az **SzJSzT-21/05.** ügyben: „*A szerzői alkotó tevékenység egyrészt ezen (grafikai) 'építőelemek' összeválogatásában, másrészt pedig ezek egységes, egyéni-eredeti kifejtésében áll. Szerzői jogsértésről akkor beszélhetünk, ha az átvevő személy nem függetlenül, az alkotóelemek önálló összeválogatásával és kifejtésével jut el alkotásához, hanem egyszerűen átveszi (népszerű, találó kifejezéssel élve: „lekoppintja”) a végeredményt egy önállóan alkotó személytől.*”
- az **SzJSzT-39/02.** sz. ügyben a Flinstones c. rajzfilmsorozat Frédi és Vilma alakjainak megváltoztatott grafikus átvételéről kellett véleményt nyilvánítani: „*a felhasználás messze túlment az ötletek szintjén, és kiterjedt a konkrét, azonosítható kifejezési elemekre és az azokból felépülő összképre is (...), az átdolgozás minden szokásos vonásával: így különösen azzal, hogy az eredeti mű felismerhető és az átdolgozott mű lényeges vonásait tükröző elemei mellett újak is jelen vannak.*”

A jelen ügyben nem beszélhetünk független alkotásról, noha szolgai másolás sem történt. Bár az eredeti mű formai elemeinek többségét az új könyvterv nem vette át, a mű gondolati tartalma kifejtésének valamennyi lényegi elemét átemelte és modernizálta, azaz átdolgozta azt. [Szt. 29. §]

Ad 3.

Az eljáró tanács véleménye szerint a keretgrafika és a címsorok a könyvtervnek (mint alkalmazotti grafikai alkotáson alapuló összetett műnek) csak egy-egy elemét képezik, csak ennek részeként nyerik el lényegüket. Természetesen a könyvterv egyes grafikai elemei is elérhetik azt a szintet, ami az önálló szerzői jogi védelemhez szükséges, de jelen ügy eldöntése szempontjából ez nem bír jelentőséggel. Álláspontunk szerint a címsorok önmagukban nem állnak a szerzői jog védelme alatt, ugyanakkor a két keret – önálló grafikai alkotásként – önmagában is a szerzői jog védelme alatt áll.

Budapest, 2006. július 19.

dr. Sarkady Ildikó
a tanács elnöke

dr. Tóth Péter Benjamin
a tanács előadó tagja

Menyhért Anna
a tanács szavazó tagja